

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ, ПРАКТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

До захисту допущено
Завідувач кафедри

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

«___» _____ 2015 р.

Дипломна робота
освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст»

з напрямку підготовки (спеціальності) 7.02030304 «Переклад»

на тему: Фразеологічні сполучення з нумеральним компонентом: лексико-семантичний та перекладацький аспект

Виконав (-ла): студент (-ка) V курсу, групи ЛА-42с

Дідух Ольга Станіславівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ (підпис)

Керівник ст. викл. Усик Г. М.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

Консультант _____

(назва розділу)

_____ (вчені ступінь та звання, прізвище, ініціали)

_____ (підпис)

Рецензент _____

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

Засвідчую, що у цій дипломній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних
посилань

Студент _____

(підпис)

Київ – 2015 року

ВСТУП

Кожна мова багата на образні висловлювання, ідіоми, прислів'я та приказки. Деякі вчені, зокрема, О.І. Смірніцький, вважають, що фразеологічні одиниці є своєрідними прикрасами мови, і що можна чудово говорити тією чи іншою мовою, абсолютно не користуючись у своєму мовленні ідіомами. Проте, якщо така бідність мови припустима на початковій стадії оволодіння мовою, то більш повне її вивчення немислиме без гарного знання фразеології, яка робить мову яскравою, образною, національно-самобутньою.

У складі фразеологізмів часто зустрічаються числівники, а також інші лексичні засоби вираження кількості. В логічній категорії кількості, одній з найбільш загальних та основних категорій розумової діяльності, відображаються результати пізнання. Мова виступає формою фіксації результатів будь-якого пізнання, в тому числі кількісних відношень. Поняття та визначення, що містять узагальнені результати пізнання кількісних відношень об'єктивного світу, знаходять специфічне вираження в конкретних мовних одиницях. Фразеологічна проблематика розроблялася такими вченими як О. Потебня, Л. Бархударов, О. Шахматов, С. Влахов, О. Кунін та інші.

Актуальність роботи полягає в самому об'єкті дослідження, тому що класифікація фразеологічних одиниць з нумеральним компонентом визначає характерні для них ознаки, а також питання їх перекладу залишається досі в полі зору лінгвістів.

Об'єктом дипломної роботи є фразеологічні сполучення з нумеральним компонентом, а **предметом** дослідження – їх лексико-семантичний та перекладацький аналіз.

Метою є дослідження фразеологізмів, що містять квантитативи, вивчення їх лексико-семантичних особливостей, а також визначення проблематики перекладу, що передбачає розв'язання таких **завдань**:

- 1) розглянути фразеологію як лінгвістичну дисципліну;

- 2) визначити семантичну, структурно-семантичну та граматичну класифікації фразеологізмів;
- 3) дослідити лінгвокогнітивні аспекти квантитативної лексики;
- 4) виявити особливості фразеологізмів, що містять в своїй семантиці нумеральний компонент;
- 5) прослідкувати символічний сенс числових компонентів та їх значення у фразеологічних одиницях;
- 6) провести структурно-семантичний та лексичний аналізи ФО з нумеральним компонентом;
- 7) простежити та проаналізувати символіку чисел, що входять до складу фразеологізмів;
- 8) дослідити особливості перекладу фразеологічних сполучень з нумеральним компонентом.

Матеріалами дослідження є словники, праці з лексикології та перекладознавства таких вчених як І. Арнольд, В. Виноградов, О. Кунін, М. Польська та ін. У ході роботи було проаналізовано 800 фразеологічних одиниць з нумеральним компонентом.

Новизна роботи полягає у комплексному дослідженні фразеологічних одиниць з нумеральним компонентом як багатоаспектного утворення й засобу емоційно-експресивного вираження спрямованого на вивчення символіки квантитативів, що входять до складу ФО.

Методи дослідження при написанні дипломної роботи зумовлені специфікою мовного матеріалу і поставленими завданнями, для вирішення яких використовувався загальнометодологічний системний підхід і спеціальні наукові методи і прийоми: порівняльно-порівняльний (при порівнянні еквівалентів), описовий (при описі класифікації), теоретичного аналізу та реферування (при роботі з літературою при вивченні теорії), а також узагальнення, систематизація та конкретизація.

Теоретичне значення полягає в тому, що запропонована робота розширює та поглиблює теоретичні дослідження в сфері вивчення фразеологічних сполучень з нумеральним компонентом, що дозволяє

виявити тенденції розвитку, функціонування та перекладу такого мовного пласту.

Практичне значення дослідження визначається можливістю використання його матеріалів та результатів для подальшого вивчення ФО з нумеральним компонентом та їх впливу на розвиток мови, використання його основних результатів у рамках спецкурсів із лексикології, перекладознавства, семантики та прагматики для студентів філологічних спеціальностей, а також при написанні дисертаційних, дипломних і курсових робіт.

Структура роботи будується в логічній послідовності відповідно до поставлених завдань і складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаної літератури, що нараховує 65 найменувань, та 4 додатків. Основна частина роботи складає 66 сторінок, загальний обсяг становить 129 сторінок.

SUMMARY

Phraseological unit is a fixed phrase or combination of words that has entered the language as an ultimate product and cannot be used in the sense of independent meaning. Phraseology has a specific place in a system of every modern language. It is caused by a number of factors. With the help of phraseology we can transfer all the complexity of processes that occur in life by the means of a language. Reproducibility in the process of communication and integrity of a meaning are the main characteristics of phraseological units.

Quantitative units are characterized by their inherent structure, semantic and symbolic content. Semantic evolution of these words reflects the main stages of knowledge, all of which are important nowadays.

Counting words like *brace, yoke, span, pair, couple*, research of which is crucial for understanding of the nature of the quantitative words content and realizing of the basic stages of cognition of quantitative relations of the objective world, are used along with numerals in the practice of counting.

Numeric components that are contained in PUs have a variety of properties. When a numeral is freely used, it usually has a direct meaning that points to the exact number. Being a part of a PU, numeral often loses its particular meaning and is mainly used in a figurative sense and has certain stylistic features (imagery and emotionality).

During the structural and semantic analysis, based on the classification of O. Kunin, phraseological units were divided into four groups, namely: nominative, nominative and communicative, interjections and modals and communicative. The largest group is nominative PUs (315 units), that is 39%, and the smallest one is the group of interjections and modals that includes 79 units, that is 10%.

Lexical analysis of all the types of PUs showed that numeric words are the most frequently used – 716 units (90%). Actualisators of the meaning comprise 65 units – 8%. Collective nouns have formed the smallest group, namely 19 units, that is 2%.

Symbols of sacral state of mind and degree are the most typical of all the types of structural and semantic PUs (26%). Symbols of indefinitude appeared to be the least usual for PUs (6%).

Translation of PUs with numeric component can be realized by using of similar phraseological units in the target language or phraseological units with the same figurative meaning but other imaginative content. That is fully equivalent and partially equivalent translation. Phraseological units that have no equivalents were also processed in the course of the analysis.

In conclusion we can say that usage of the lexis that has no equivalents dominates in the process of PUs translation (77%). Usage of fully equivalent lexis is used the most rarely (7%).

ЗМІСТ

ВСТУП 4

РОЗДІЛ I. ПОНЯТТЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ ТА ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ ОДИНИЦІ В ЛІНГВІСТИЦІ 7

1.1 Фразеологія як лінгвістична дисципліна 7

1.2 Поняття фразеологічної одиниці 11

1.3 Семантична класифікація фразеологічних одиниць 13

1.4 Структурно-семантична класифікація 15

1.5 Класифікація фразеологічних одиниць згідно їх граматичної структури 17

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I 18

РОЗДІЛ II. СЕМАНТИЧНІ ГРУПИ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З НУМЕРАЛЬНИМ КОМПОНЕНТОМ 19

2.1 Лінгвокогнітивні аспекти квантитативної лексики 19

2.1.1 Нумеральні слова точної та приблизної кількості 20

2.1.2 Морфологічні засоби вираження кількості 23

2.2 Лінгвістична природа фразеологічних одиниць з нумеральним компонентом 25

2.3 Структурно-семантичні особливості фразеологізмів з нумеральним компонентом 27

2.4 Символічний сенс числових компонентів та їх значення у фразеологічних одиницях 31

2.4.1 Символіка числа 1 і семантика ФО з компонентом one 32

2.4.2 Символіка числа 2 і семантика ФО з компонентом two 33

2.4.3. Символіка числа 3 і семантика ФО з компонентом three 34

2.4.4 Символіка числа 4 і семантика ФО з компонентом four 35

2.4.5 Символіка числа 5 і семантика ФО з компонентом five 36

2.4.6 Символіка числа 6 і семантика ФО з компонентом six 37

2.4.7 Символіка числа 7 і семантика ФО з компонентом seven 37

2.4.8 Символіка числа 8 і семантика ФО з компонентом eight 39

2.4.9 Символіка числа 9 і семантика ФО з компонентом nine 40

2.4.10. Символіка числа 10 і семантика ФО з компонентом ten 40

2.5 Характеристика квантитативних слів: домени лічба і вимірювання 42

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II 45

РОЗДІЛ III. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ, ЛЕКСИЧНИЙ, СИМВОЛІЧНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З НУМЕРАЛЬНИМ КОМПОНЕНТОМ НА МАТЕРІАЛІ ДРУКОВАНИХ ВИДАНЬ 47

3.1 Семантичні та лексичні особливості фразеологізмів з нумеральним компонентом 47

3.1.1 Структурно-семантичний та лексичний аналіз ФО 51

3.2 Дослідження символіки чисел, що входять до складу ФО 57

3.3 Особливості перекладу фразеологічних сполучень з нумеральним компонентом 63

3.3.1 Переклад, за допомогою повних еквівалентів 65

3.3.2 Переклад, за допомогою часткових еквівалентів 66

3.3.3 Переклад, за допомогою фразеологічних еквівалентів	68
3.3.4 Перекладацький аналіз ФО з нумеральним компонентом на матеріалі друкованих видань	69
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III	74
ВИСНОВКИ	75
SUMMARY	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	79
Додаток 1. НОМІНАТИВНІ ФО	85
Додаток 2. НОМІНАТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ФО	101
Додаток 3. ВИГУКОВІ І МОДАЛЬНІ ФО	113
Додаток 4. КОМУНІКАТИВНІ ФО	117